

RPLW/17254/2021 P
Data: 2021-11-10

Uniwersytet Łódzki
Instytut Anglistyki
Zakład Pragmatyki,
Kierownik

prof. dr hab. Piotr Cap
ul. Pomorska 171/173
90-236 Łódź, Polska
Tel./Fax: #48 42 665 52 20

University of Łódź
Institute of English
Department of
Pragmatics, Head

Prof. Piotr Cap, Ph.D.
ul. Pomorska 171/173
90-236 Łódź, Poland
Tel./Fax: #48 42 665 52 20

e-mail: piotr.cap@uni.lodz.pl
<http://anglistyka.uni.lodz.pl/cap-piotr-prof-dr-hab/>

Dziękuję za wyznanie		
Wpłynęło do WF	22-11-2021	Załącznik
Wpl. do jedn. org.	Data	Sygnatura
Znak sprawy		

Łódź, dn. 2 listopada 2021 r.

Recenzja rozprawy doktorskiej Pana mgr. Pawła Giwojno p.t.

Trauma and Heroism in the American Public Discourse on the Vietnam War. A Study in Anthropological Linguistics.

Przedłożona do recenzji rozprawa doktorska stanowi oryginalne, dogłębne i wielce interesujące studium amerykańskiego dyskursu publicznego w odniesieniu do doświadczeń traumy i heroizmu z okresu wojny wietnamskiej. Osadzona jest w paradygmacie (a właściwie paradygmatach) lingwistyki antropologicznej i jako taka wykorzystuje szereg transdyscyplinarnych pojęć oraz narzędzi analizy i opisu typowych dla dyscypliny macierzystej, a także zapożyczonych z dyscyplin i obszarów pokrewnych, takich jak retoryka (w tym retoryka klasyczna), lingwistyka tekstu oraz komunikacja społeczna. Czerpiąc z wszystkich tych dziedzin, Autor buduje bogaty i zarazem spójny aparat metodologiczny, który następnie stosuje do jakościowej i ilościowej analizy materiału językowego. Zasadniczy korpus badawczy rozprawy p. Giwojno stanowi dziesięć przemówień poświęconych wojnie w Wietnamie, z których pięć zostało wygłoszonych w latach 1954-1975 przez amerykańskich liderów politycznych (czterech urzędujących prezydentów oraz senatora Johna Kennedy'ego przed wyborem na urząd prezydencki), zaś kolejne pięć przez znanych aktywistów antywojennych i inne ważne postacie amerykańskiej przestrzeni publicznej (np. Martina L. Kinga czy Jane Fondę). Studium materiału badawczego bierze pod lupę liczne, często skomplikowane zjawiska o charakterze językowym, dyskursywnym,

retorycznym, a także dyskursywno-społecznym. Należą do nich dobór, struktura i rozmieszczenie wątków tematycznych odnoszących się do pojęć traumy i heroizmu (w wymiarze nie tylko społecznym, ale także politycznym i ekonomicznym), liczba i rodzaj konkretnych formuł retorycznych oraz użycie odniesień o charakterze intertekstualnym. Badanie zaprojektowane przez Autora, przeprowadzone w oparciu o wymienione narzędzia i osadzone na styku licznych i różnorodnych podejść teoretycznych jest bez wątpienia przedsięwzięciem na wskroś ambitnym i oryginalnym – pomimo ogromu literatury (językoznawczej oraz okołojęzykoznawczej) poświęconej analizie dyskursu wojny wietnamskiej.

Rozprawa Pana mgr. Pawła Giwojno składa się z części teoretycznej (rozdziały pierwszy i drugi) oraz metodologiczno-empirycznej (rozdział trzeci). Część teoretyczną pracy należy ocenić wysoko. Poszczególne teorie i pojęcia (takie jak paradygmaty lingwistyki antropologicznej, modele retoryki, teorie tekstologiczne, podejścia ilościowe i jakościowe, itp.) przedstawione są w sposób kompetentny i wyczerpujący. Podobnie rzetelne jest omówienie historycznego, politycznego i społecznego tła analizowanych przemówień. Warto podkreślić fakt, że treść części teoretycznej stanowią wyłącznie wątki w pełni relewantne dla zaprojektowanego badania; trudno znaleźć jakiegokolwiek wątki zbędne. Obcując od lat z pracami na stopień naukowy doktora, wiem, że autorzy nieraz traktują wywód rozprawy jako okazję dla wykazania się ogólnym czytaniem i erudycją badawczą, nawet gdy przywołane przez nich teorie i zagadnienia nie wykazują szczególnej zbieżności z celem pracy. Nie jest to jednak zarzut, który można by postawić Autorowi niniejszej rozprawy. Lektura tekstu dowodzi, że Pan mgr Paweł Giwojno nie tylko posiada duże umiejętności w zakresie trafnego doboru i kompilacji materiału teoretycznego i pojęciowego, ale także potrafi sprawnie interpretować poszczególne teorie na rzecz analizy własnej, dbając o spójność aparatu opisowego jako całości.

Jedyną (choć istotną) wątpliwość dotyczącą tej części rozprawy budzi status pragmatyki dyskursu jako jednej z dziedzin tworzących – według Autora – zaplecze teoretyczne pracy. Po pierwsze, Autor kilkakrotnie definiuje pragmatykę jako jedną z dziedzin składowych lingwistyki antropologicznej (np. na stronach 19, 175, 286),

pozostawiając tę mocno kontrowersyjną klasyfikację bez jakiegokolwiek dyskusji, czy też odniesienia bibliograficznego. Pod drugie, obiecuje studium pragmatyczne, którego w rozprawie de facto nie przeprowadza. W pracy nie są adresowane centralne pojęcia analityczne pragmatyki języka, takie jak akty mowy, implikatura czy presupozycja; Autor nie wykorzystuje ich w studium materiału korpusowego, ani nie nawiązuje do nich w dyskusji teoretycznej. Wydaje się więc, że jedynym czynnikiem sankcjonującym przywołanie pragmatyki dyskursu jako jednej z dziedzin czy też dziedzin składowych pracy są liczne odwołania Autora do pojęcia *kontekstu* i jego wielowymiarowego (językowego, kulturowego, społecznego) oddziaływania na przekaz analizowanych przemówień. To jednak zdecydowanie za mało by mówić o pragmatyce jako istotnej części fundamentu teoretycznego pracy. Charakterystyka ta jest myląca dla czytelnika, obiecując treści, które w rozprawie są nie do odnalezienia.

Jeśli potraktować przedstawiony problem w kategoriach nieściśłości wyводу, czy też po prostu nieszczęśliwego sformułowania, to należy również zwrócić uwagę na kwestię – znacznie mniejszego kalibru – dotyczącą określenia intertekstualności analizowanych przemówień. W rozprawie przewija się mianowicie sformułowanie „odniesienia do intertekstualności“ (np. na stronach 175, 375), które zniekształca obraz intertekstualności jako procesu dyskursywnego (wszak intertekstualność stanowi sama w sobie pewnego rodzaju odniesienie), sugerując rozumienie jej w kategoriach statycznej cechy danego tekstu. Kwestię tę należałoby uściślić przed skierowaniem rozprawy do druku.

Część metodologiczno-empiryczna pracy (rozdział trzeci) charakteryzuje się, podobnie jak część teoretyczna, bogactwem treści i rzetelnością wyводу. Poza analizą zmiennych typowych dla studium tekstowego (analiza tematyczna, badanie ilościowe leksykalne, itp.), Autor pochylił się nad cechami i strategiami dyskursywnymi, które są dość rzadko adresowane w podobnych badaniach. Dotyczy to zwłaszcza jakościowej i ilościowej analizy figur retorycznych występujących w przemówieniach, nieraz tak nietypowych jak asyndeton, epizeuxis czy polisyndeton. Autor wnikliwie bada funkcjonalność nawet najmniejszych cząstek tekstowych oraz kompetentnie przenosi wnioski na poziom makro, stawiając tezy dotyczące całych przemówień.

Spośród tychże tez i spostrzeżeń o charakterze ogólnym, za najbardziej oryginalny i wartościowy uważam wniosek o charakterze komparatywnym, który dotyczy roli pojęć traumy i heroizmu jako wyznaczników statusu mówiącego względem jego odbiorcy. Analizując przemówienia prezydenckie, Autor przekonująco dowodzi wkładu dyskursywnych konstrukcji traumy i heroizmu w budowę mocnego i trwałego, zindywidualizowanego przywództwa politycznego. Z kolei studium retoryki aktywistów antywojennych dowodzi roli tych samych pojęć jako spoiwa społecznego, działającego oczyszczająco i pozwalającego aktywizować społeczeństwo amerykańskie na rzecz kultywowania wspólnych ideałów i wartości. Pomimo, że historia i kontekst wojny wietnamskiej nieraz sytuują amerykańskich liderów politycznych oraz przedstawicieli życia społecznego po dwóch stronach barykady, opisane konstrukcje traumy i heroizmu wydają się mieć status nie tyle przeciwstawny, co komplementarny. Sprowokowanie tego typu przemyśleń uważam za szczególnie duże osiągnięcie pracy Pana mgr. Giwojno.

Oczywiście, jak ma to zwykle miejsce w podobnych projektach, spektrum zmiennych opisu można poszerzać dalej (choć, jak nadmieniałem, już w tym momencie studium jest bogate i wielowymiarowe). Gdyby Autor zdecydował się spełnić obietnicę *pragmatycznego nacechowania analizy*, proponowałbym Mu sprawdzenie jak formy leksykalne i tekstowe denotujące pojęcia traumy i heroizmu jawią się pod względem typów aktów mowy, którymi te pojęcia są wyrażane. Na przykład, czy większość form (leksykalno-tekstowych) zawiera akty asercji (co nie byłoby niespodzianką), czy też może zaangażowane są inne typy aktów, szczególnie takie jak akty zobowiązania (ang. *commissives*) – zwłaszcza w dyskursie prezydenckim. Gdyby istotnie dało się określić akty zobowiązania jako uniwersalny pragmatyczny wyznacznik pięciu analizowanych przemówień prezydenckich, Autor zyskałby kolejny mocny dowód (i tym razem ściśle pragmatyczny) na wkład dyskursywnych konstrukcji traumy i heroizmu w budowę przywództwa politycznego.

Odnosząc się z recenzenckiego obowiązku do cech formalnych rozprawy, stwierdzam, że kompozycja pracy jest prawidłowa, a obecność wszystkich części, sekcji i podsekcji usprawiedliwiona tematyką i celami badania. Zamieszczenie aneksu z

pełnymi tekstami analizowanych przemówień ułatwia czytelnikowi odnalezienie się w szerszym kontekście badanych zjawisk i strategii retorycznych. Bibliografia pracy, uwzględniająca źródła tradycyjne, jak i internetowe, jest kompletna i aktualna. Praca napisana jest dobrym językiem angielskim, z dbałością o różnorodność semantyczną i frazeologiczną.

W podsumowaniu z przyjemnością stwierdzam, że rozprawa Pana mgr. Pawła Giwojno spełnia z naddatkiem wymagania ustawowe stawiane pracom na stopień doktora i wnoszę o dopuszczenie Doktoranta do dalszych etapów przewodu doktorskiego. Jednocześnie stawiam wniosek o wyróżnienie rozprawy.

prof. dr hab. Piotr Cap